

SUMMARY

Frolenkova N. The content analysis of the definition «an educational program» in the space of Ukrainian preschoolers.

The change of educational paradigm at the end of the last century has resulted in the search for a new content of education. New approaches and methods are difficult to apply because of the absence of a single classification, inadequate study of other scientists' works inaccuracy in defining concepts. The categorical apparatus of pedagogy is not fully established as different scientists hold their own conceptual approaches to the development and refinement of didactic categories. Therefore the problem of the content of preschool education makes urgent the investigation of the «educational program» content analytical concept in order to establish its nature and specificity.

During the investigation the qualitative and quantitative method of content analysis has been applied, which is characterized by objective conclusions, procedure rigidity and consists of quantitative text processing followed by the interpretation of the results. The true distinctive feature of content analysis is not only the «systematicity» and «objectivity» (these features are characteristic of other methods of the text analysis as well), and its quantitative nature.

The peculiarities of the content analysis stages that have been widely used in modern pedagogical writings are revealed in the article. Among the investigated range of definitions five stable structural components of the concept of «educational program» have been singled out: tribal, didactic and categorical, component orientation on age and individual characteristics, components, results that reveal the essence of the categories and categorical attributes.

The comparison of frequency of using the categories and their categorical attributes has revealed that the most significance acquired the category of «public document», «educational content», «knowledge», «skills». Considering the results of the study, the essence of the concept of «educational program» in the context of the content of preschool education has been specified.

The investigation does not cover the whole range of problems, but only opens promising aspects of scientific research in the content of pre-school education, especially the providing of educational programs.

Key words: *the content analysis, a qualitative-quantitative method, a pre-school education content, an educational program, a didactic category, the categorical features, the structural components of the «educational program» concept, an indicator of use frequency, an indicator of significance.*

УДК 159.98:37.015.3

А. І. Яблонський
Уманський державний педагогічний
університет імені П. Тичини

СУТНІСТЬ І ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЕКСПЕРТИЗИ ОСВІТИ

Стаття присвячена теоретичним аспектам змісту поняття експертизи. Автор окреслює підходи до його трактування як до особливого виду інтелектуальної технології, виду оціночної діяльності, а також виокремлює дослідницьку функцію експертизи. Порушує проблеми застосування експертизи в соціальній практиці для аналізу актуального стану та перспектив розвитку соціуму, зокрема, інновацій в освіті як окремого соціального гуманітарного феномену. Останнє зумовлює необхідність проведення експертного дослідження психолого-педагогічної реальності, розробки принципів, методології та методик гуманітарно-психологічної експертизи освіти.

Ключові слова: гуманітаризація освіти, гуманітарне знання, експертиза, експертна діяльність, гуманітарна експертиза освіти.

Постановка проблеми. Соціально-економічні процеси, які активізуються в останні роки в суспільстві та державі, зумовили зростання потреб у висококваліфікованому обґрунтуванні та компетентному оцінюванні змін і перетворень. В умовах інтенсивної трансформації українського суспільства, що супроводжується проявом соціальних, політичних, культурних та інших проблем, вирішальними стають об'єктивні та компетентні оцінки, а також погляди професіоналів, які допомагають ефективно долати труднощі. Ефективному вирішенню такого роду проблем допомагають експертні дослідження, що ґрунтуються на використанні спеціальних знань і кваліфікації фахівців у відповідних галузях, які здатні надати мотивовані й обґрунтовані висновки, на основі чого можуть бути прийняті управлінські рішення. Незалежна зовнішня та методологічно виважена оцінка близьких результатів і відтермінованих соціальних наслідків, різноманітних рішень та проектів, дозволяє компенсувати спонтанну емоційну реакцію, характерну життєвому сприйняттю різних проблем. У зв'язку з цим зростає попит не тільки на діяльність різних експертних організацій і закладів, але й необхідність висококваліфікованих та компетентних фахівців, оцінки й уміння яких допомагають швидко та ефективно вирішувати проблеми.

Аналіз актуальних досліджень. У психолого-педагогічній науковій літературі замало праць, присвячених вирішенню проблеми експертизи (О. Анісімов, С. Братченко, В. Панок, В. Слободчиков, В. Леві, Ю. Швалб). Більшість із вказаних авторів зосереджують увагу на дослідженні в основному прикладних аспектів експертної діяльності у сфері освіти, оминаючи її теоретичні засади. У науці спостерігається також розмаїття визначень поняття експертиза, неоднозначність трактувань різними авторами її сутнісних характеристик (О. Анісімов, С. Братченко, Г. Мкртчян, В. Панок, Е. Позаченюк, В. Слободчиков, С. Татарченкова, В. Леві, А. Тубельський, Ю. Швалб, М. Чепа). Таке розходження в розумінні науковцями поняття експертизи підкреслює різні підходи до її змісту, функцій і місця в системі освіти.

При цьому, як показало дослідження, у науці залишається наявною проблема розробки теоретичних засад і методології експертної діяльності, що, насамперед, стосується науково-обґрунтованої термінології, класифікації, трактування загальних понять, функцій і принципів експертної діяльності.

Мета статті. Мета та завдання статті полягають у визначенні сутності та феноменології експертизи освіти з позиції реалізації гуманітарної парадигми освіти й аналізу перспектив її втілення у психолого-педагогічну практику та прогнозування наслідків для соціуму.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати, що активне використання експертизи як специфічної процедури пов'язують з другою половиною ХХ століття, коли перед людством

постали складні завдання, зумовлені усвідомленням непередбачуваності, невизначеності розвитку нелінійних систем, насамперед, людського соціуму. У соціальних системах знизилася можливість використання високоформалізованих методів дослідження, відтак, актуальними й затребуваними стали неформальні та слабо формалізовані методи. Виникла необхідність у використанні експертизи або експертного методу дослідження, які дозволяли застосувати інші нелінійні підходи до вирішення назрілих соціальних проблем відповідно до принципу «несумісності» (Л. Заде), за яким висока точність дослідження є проблематичною, оскільки це зумовлено складністю ієрархічної побудови досліджуваних об'єктів, зокрема інноваційних освітніх проєктів. Л. Заде пояснює цю закономірність гуманітарних систем таким чином: «Тих, хто займається дослідженням природи систем, необхідно попередити: ми досліджуємо самих себе й наші дослідження обмежені нами самими – усім, чим ми коли-небудь були або сподіваємося стати. Яким чином у такому випадку можемо стверджувати про об'єктивність науки? Як нам відокремити самих себе від предмету наших досліджень? Відповідь – парадоксальна, оскільки при дослідженні гуманітарних систем, при гуманітарному характері пізнання саме особисте, суб'єктивне знання допомагає віднайти та представити адекватний опис об'єкту дослідження» [2].

У сучасному світі, як стверджують науковці, спостерігається актуалізація експертної діяльності, з'являються нові експертні інститути та види експертиз. Традиційні види експертиз, на думку М. Рона, – поділяються за виробничими сферами, за предметом дослідження, і спільними для них автор виокремлює такі характеристики: предметна спрямованість, монодисциплінарний характер, використання перевірених затверджених методик монодисциплінарного дослідження, діагностична мета та доказовий характер експертного висновку щодо істинності чи хибності факту, точність та однозначність експертного висновку, об'єктивний і позаособистісний характер діяльності експерта.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття характеризується виникненням нових експертиз, поява яких зумовлена «з одного боку змінами парадигми наукового знання, а з іншого – зі становленням тотальної юридичної практики, у яких об'єктом судових розглядів стають тонкі матерії та сенси» [12]. Нова соціокультурна ситуація, якій притаманні дегуманізація культури, розвиток виробничих відносин, запровадження в гуманітарну сферу принципів ринкових відносин, актуалізація політичних, етнокультурних, релігійних, гендерних, кризових ситуацій, характеризує сучасну культуру як глобальну кризу простору духовного людського досвіду. Виникнення нових експертиз, на думку науковців, зумовлено такою соціокультурною ситуацією та відповідними змінами, які актуалізували зростання уваги до людських проблем і поставили питання

щодо необхідності оцінки соціокультурної дійсності й пошуку нових технологій подолання та запобігання кризовим ситуаціям. Водночас, саме наукове знання характеризується, з одного боку, зростанням диференціації наук, поглибленням спеціалізацій окремих дисциплін, а, з іншого – чітко прослідковується тенденція до об'єднання різних наук, аспектів і методів дослідження людини. Насамкінець, розвиток правової практики та законодавства актуалізує потребу у правозахисній діяльності, де питання захисту прав людини стають об'єктом судових розглядів. Як наслідок, предметом експертизи стають «тонкі матерії, оцінка яких може не мати точних і однозначних рішень» [12]. Серед нових видів експертизи, виникнення яких було зумовлене означеними причинами, науковці називають екологічну, етнічну, етичну, етнологічну, юрислінгвістичну, гендерну, етнологічну, конфліктознавчу та інші, які умовно можна назвати «предметногуманітрними, оскільки предметом їхнього дослідження стає конкретний феномен, який виступає об'єктом суперечки». При цьому важливим питанням, яке стає предметом нових видів експертиз, є не істинність або хибність означеного, а ставлення до нього, його неоднозначні інтерпретації та їхні наслідки. Відтак, предметизованим стає не сам предмет експертизи, а його проблемність, яку науковці пов'язують з ускладненням уявлень про сенс людського існування. Таким чином, нові види експертиз мають гуманітарний характер, зосереджені на проблемах людини та їхні задачі пов'язані не тільки з оцінкою певного предмету, а насамперед – з визначенням наслідків впливу предмета, події на суспільне довкілля та людську особистість зокрема. Складність і проблематика об'єктів експертиз вимагає різнобічного й цілісного підходу, звернення до досвіду різних гуманітарних наук, загальним принципом яких є комплексний характер дослідження і, як наслідок, – їх міждисциплінарний статус. Як підкреслює В. Козирьков, «Будь-яка спеціальна експертиза у підсумку потребує необхідності доповнення її гуманітарною складовою. ... коли об'єкт експертизи має суспільне або культурне значення, соціально-гуманітарна експертиза стає її завершальною ланкою» [4, 312].

В умовах сьогодення реалізація гуманітарної парадигми освіти актуалізує проблему аналізу перспектив її втілення у психолого-педагогічну практику та прогнозування наслідків для соціуму. Останнє зумовлює необхідність проведення експертного дослідження психолого-педагогічної реальності, розробки принципів методології та методик гуманітарної експертизи освіти, теоретичну основу якої складає гуманістичний підхід до освіти К. Роджерса та концепція психічного здоров'я І. Дубровіної. На думку С. Братченка, основне призначення гуманітарної експертизи освіти полягає у формулюванні відповіді на фундаментальне, ексзестенційне за своєю сутністю гуманітарне запитання: Якою мірою в закладах освіти створені

умови для комфортного, ефективного повноцінного існування та розвитку дітей і дорослих? [1]. Гуманітарна складова притаманна всім соціальним проектам і особливо актуальною є її оцінка в ситуаціях масштабних змін, зокрема, при будь-яких реформах у галузі освіти. Ми погоджуємося з думкою Н. Лавриченко про те, що «освіта як один із провідних суспільних інститутів відповідно з динамікою суспільних процесів зазнає постійних економічних, політичних, соціальних змін. Водночас, реагування освітніх систем на суспільні, гуманітарні виклики відбуваються не автоматично, а опосередковуються активністю педагогічних, громадських, державних діячів і відзначаються певної інерцією. Це спричиняє нагальну й постійну потребу досліджень, моніторингу функціонування освітніх систем і спрямованого узгодження їхніх основних параметрів із суспільними змінами» [5, 167]. Комплексна гуманітарна експертиза стає необхідною, насамперед, у ситуаціях неоднозначних, де не існує однозначно правильної відповіді або рішення. Різні рішення ведуть за собою як позитивні, так і негативні наслідки, одні з них – порівняно легко передбачити, а інші – спрогнозувати неможливо. Варто також підкреслити, що в багатьох ситуаціях, які вимагають проведення комплексної гуманітарної експертизи, важко говорити про детермінацію, прямий причинно-наслідковий зв'язок. Один із чинників тісно взаємодіє з іншими, тому довести безпосередньо, що саме спричинило певну подію, рідко вдається. Автори монографії «Комплексна гуманітарна експертиза: методологія і сенс» наводять слова філософа М. Епштейна, який досить чітко визначає особливість галузі гуманітарних наук як галузі різновекторних дискурсів таким чином: «гуманітарні науки мають справу не з необхідним, а з можливим, також вони описують спектр можливостей, з якими зустрічається людство. Психологія знаходиться на перетині природничих і гуманітарних наук, вона, можливо єдина наука, через яку проходить цей поділ, тому вона має справу і з тим, і з іншим» [6, 29].

Відтак, у науці виникли значна кількість напрямів наукової експертизи освіти, серед яких М. Чепою були виокремлені такі:

1. Експертиза освітніх проектів, що здійснюються під егідою ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та інших міжнародних організацій.
2. Експертиза регіональних (європейських, азійських тощо) та національних освітніх проектів.
3. Експертиза трендів розвитку або змін змісту освіти.
4. Експертиза освітніх реформ на різних рівнях освітніх систем.
5. Експертиза окремих програм, направлених на вирішення конкретних освітніх проблем.
6. Експертиза навчальних закладів і центрів.
7. Експертиза підручників, посібників, методичних матеріалів тощо.
8. Експертиза систем оцінювання знання.
9. Експертиза психічного та фізичного здоров'я учнів.

10. Експертиза підготовки кадрів (у тому числі експертів) для освітньої сфери.
11. Експертиза освітніх ресурсів, у тому числі інтернет-ресурсів та підручників.

Виділені М.-Л. Чепую напрями наукової психологічної експертизи освіти не вичерпують усього спектру проблем експертизи у сфері освіти. Дослідниця доходить висновку, що у країнах Заходу вже склалася розгалужена ієрархічна система «експертного супроводу проєктів» і тому фактично жодна освітня інновація не обминає експертного оцінювання на тих чи інших етапах свого впровадження та здійснення. У цих країнах функціонує професійне середовище експертних співтовариств із центрами підготовки експертів, з обговоренням нагальних і наукових проблем експертизи в багатьох періодичних виданнях [16]. Ми погоджуємося з автором у тому, що подібні процеси вже давно актуалізувалися в Україні та потребують невідкладного вирішення.

Для повноти здійснюваного в дослідженні аналізу феномена «експертиза» виникає необхідність осмислення досить широкого кола дефініцій, якими користуються в науковому дослідженні, якими оперує його автор, які супроводжують сам процес здійснення експертної діяльності.

Аналіз наукових підходів до трактування поняття експертиза, дає підстави стверджувати, що, зазвичай, під час його визначення увага акцентується на *дослідницькій функції* експертизи, а відтак вона трактується як дослідження конкретного питання та його вирішення за допомогою відповідних спеціалістів. Так, у цілому під експертизою розуміють дослідження й вирішення за допомогою компетентних фахівців якого-небудь питання, що потребує спеціальних знань.

Експертиза у словнику іншомовних слів подається як «дослідження якого-небудь питання, яке потребує спеціальних знань з поданням мотивованого висновку, наприклад лікарська експертиза, бухгалтерська експертиза» [13, 575].

Експертиза – поглиблене дослідження психологом (експертом) певних питань, розв'язання яких вимагає спеціальних психологічних знань. Теоретичні основи, умови проведення й конкретні процедури психологічної експертизи розробляються у прикладних галузях психологічної науки (інженерна, юридична, медична та ін.) [10, 118].

До такого трактування експертизи вдається і Ю. Швалб, який у праці «Методологія та теорія експертної діяльності: психологічні аспекти» стверджує: «Експертиза виникає та здійснюється як особливе наукове дослідження, спрямоване на встановлення ступеня відповідності між наявними фрагментами дійсності та предметною реальністю (незалежно від форми існування цієї предметності – будь-то індивід, культурний предмет або природний об'єкт), тобто як дослідження об'єкта, спрямоване

не його кваліфікацію та оцінку. Тому такий вид експертизи називають предметною або предметно-ситуативною» [17, 8–9].

Для більш глибокого розуміння проблеми проаналізуємо бачення низки інших робіт дослідників, які акцентують увагу на *оціночній складовій експертизи*, і розкриваючи поняття через таку складову, підкреслюють цим важливість і значущість цієї функції.

Так, саме таке трактування знаходимо у тлумачному словникові сучасної української мови: експертиза – розгляд, дослідження якої-небудь справи спеціалістом у цій галузі (експертом) або групою відповідальних спеціалістів із метою дати правильну оцінку ситуації, явищу [15, 122]. Також до такого погляду на експертизу вдається А. Панов у праці «Проектна і експертна робота в освіті»: Експертиза – це **оцінка** об'єктів-речей і об'єктів-процесів компетентними людьми (експертами), необхідна для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і дій у ситуації невизначеності [7, 47].

Експертиза – (досвідчений) – у психології – метод дослідження. Полягає у тому, що вивчення й оцінювання явищ здійснюється знавцем, спеціалістом, експертом [10, 51].

Як «особливий вид оціночної діяльності» трактує експертизу Ю. Швалб. Саме таке її розуміння, на думку науковця, дає змогу «акцентувати увагу на тому, що об'єкт експертизи інтерпретується з позиції тих знань або практик, які не включені в сам об'єкт». При цьому, – наголошує Ю. Швалб, – «тільки рефлексивна визначеність цієї іншої точки зору відрізняє експертне судження від звичайних оціночних висловлювань» [17, 57].

Варто зазначити, що аналіз підходів науковців до трактування поняття експертиза дозволяє дійти висновку, що оціночна складової експертизи часто ототожнюється з поняттям «експертна оцінка». Зауважимо, що розвиток експертного методу було започатковано потребами соціальної практики, унаслідок чого з'явилася значна кількість типів, класів і видів експертиз, а також біля 300 методів експертних оцінок [8].

Психолого-педагогічний словник подає таке тлумачення останніх: «Експертна оцінка – метод прогнозування соціального явища або процесу що дозволяє отримати необхідну інформацію від компетентних осіб (експертів). Якість експертної оцінки, насамперед, залежить від складу експертів, які обираються на основі сукупності результатів самооцінки та групової оцінки їх авторитетності, від правильності укладання анкети або бланка інтерв'ю, від отримання експертних висновків та оцінки достовірності отриманих результатів» [11, 490]. Такі судження відображають частини єдиного цілого експертної діяльності, яка поєднує в собі як процедурні, так і оціночні компоненти. Відтак, вимагає системного підходу до аналізу змісту явища експертизи. Таке розуміння експертизи як

певної аналітичної процедури знаходимо у словнику із соціології, де наявне таке трактування поняття експертиза: «Експертиза – розгляд, вивчення будь-яких питань, проблем, рішень, які вимагають спеціальних знань для подання щодо них умотивованого, аргументованого заключення, наукового обґрунтування» [14, 107].

Цієї ж наукової позиції дотримується М. Князева, яка вважає, що «експертиза – це аналітична процедура, спрямована на отримання аргументованого уявлення про стан результату (цілісного об'єкта) освітньої діяльності ... Під результатом розуміється будь-якого роду цілісний об'єкт, параметри якого розпізнавані та взаємопов'язані» [3, 214].

Ще одне розуміння експертизи як *інтелектуальної технології* знаходимо в М. Рона, який трактує її таким чином: «Експертиза розуміється як важлива технологія отримання достовірної інформації, як технологія пошуку та прийняття рішень у складних соціокультурних ситуаціях, а іноді і як технологія соціального управління, новий механізм регулювання та контролю морально-етичних норм суспільства» [12]. Актуалізацією потреби в експертизах загалом і в гуманітарній експертизі зокрема науковець підкреслює зміну парадигми експертного знання.

Незважаючи на різні підходи в розумінні та визначенні експертизи спільним є те, що в її основі лежить процес оцінки будь-чого з точки зору людини, її потреб та інтересів, її діяльності й насамкінець – її життя. Відтак, усі провідні фахівці – філософи, соціологи, психологи, педагоги, економісти обговорюють тему експертизи як гуманітарну проблему.

Звернення до виявлення причин необхідності проведення експертизи було зумовлене тим, що потреба в ній виникає в таких випадках: якщо прогнозування поведінки будь-якої соціальної системи в майбутньому на основі загальновідомих законів неможливе; якщо проведення експериментальної перевірки спроектованого перебігу процесу є неможливим у силу певних суб'єктивних та об'єктивних причин; якщо наявні виявлені або приховані фактори, які не піддаються об'єктивному контролю та виміру; якщо наявні багатоваріантні шляхи вирішення проблеми; якщо існує ситуація наявності недостатньої кількості інформації для прийняття рішення.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, усі вищезначені підходи до трактування поняття експертиза допомагають виокремити те спільне, що їх об'єднує, та дозволяє розглядати як взаємодоповнювальні складові поняття: обов'язкове отримання якомога повнішої інформації про об'єкт чи явище; її вивчення й аналіз; оцінка; формулювання пропозицій щодо можливих шляхів подальшого функціонування, розвитку досліджуваного об'єкта чи явища у формі мотивованого висновку за умови наявності спеціальних знань у залученого експерта (фахівця). Варто зауважити, що стосовно отриманої експертом інформації в зарубіжній науці існує декілька точок зору, що стосується

взаємодії інформації та експерта в умовах експертизи. Прихильники однієї з них вважають, що отримувана експертом інформація є неповною, фрагментарною стосовно до всього процесу й вибрана її частина, а також результати її аналізу проявляються не одномоментно та мають тенденцію до розвитку й еволюції. Науковці, які є прихильниками іншої, вважають, що інформація, яка отримується експертом у процесі дослідження, носить для нього нейтральний характер, що й визначає незалежність його дослідницької позиції та об'єктивність експертних висновків.

Зважаючи на те, що експертиза дозволяє досліджувати, оцінювати передбачувані або реалізовані зміни в соціальних системах, експертна діяльність фахівця, який її здійснює, є інтегрованою, багатовекторною та розглядається як процес вироблення нового знання як один із видів пізнавальної діяльності. Таким чином, експертна діяльність має всі характерні ознаки наукового дослідження – об'єктивність, відтворюваність, доказовість, точність, а також передбачає два взаємопов'язаних рівні (емпіричний і теоретичний), на яких воно здійснюється.

Виникнення соціального запиту на експертні дослідження і діяльність експертів, на відповідне поширення експертних процедур у сучасній освітній практиці актуалізує потребу розробки теоретико-методологічного інструментарію цього виду діяльності, що становитиме *перспективи подальших наукових розвідок*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Психологические парадоксы образования / В. П. Беспалько // Педагогика. – 2000. – № 5. – С. 13–20.
2. Волкова В. Н. Из истории теории систем и системного анализа / В. Н. Волкова. – СПб. : Изд-во СПб ГТУ, 2001. – 210 с.
3. Князева М. М. Экспертиза освітніх проєктів / М. М. Князева // Шкільні технології. – 2001. – № 2. – С. 214–216.
4. Козырьков В. П. Гуманитарная экспертиза в контексте культуры / В. П. Козырьков // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – Вып. 2. – Новгород, 2007. – С. 312–325.
5. Лавриченко Н. М. Соціокультурні аспекти модернізації змісту базової освіти в західноєвропейських країнах / Н. М. Лавриченко // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3–4. – С. 167–174.
6. Леоньев Д. А. Комплексная гуманитарная экспертиза: методология и смысл / Д. А. Леоньев, Г. В. Иванченко. – М. : Смысл, 2008. – 135 с.
7. Панов А. И. Проектная и экспертная работа в образовании / А. И. Панов. – Томск, 1998. – 47 с.
8. Позаченюк Е. А. Ученые записки Таврического Национального университета [Электронный ресурс] / Е. А. Позаченюк. – Вып. N 6 (45). – Экспертология. – Режим доступа : <http://www.ccssu.crimea.ua>
9. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О. М. Степанов]. – К. : «Академвидав», 2006. – 424 с.
10. Психологічний словник / за ред. Войтка В. І. – Київ : «Вища школа», 1982. – 216 с.

11. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / [авт.-сост. Мищериков В. А.]. – Ростов н/Д. : изд-во «Феникс», 1998. – 544 с.
12. Рон М. Традиционные и новые виды экспертиз / М. Рон // Культурологическая экспертиза: теоретические модели и практический опыт.
13. Словарь иностранных слов. – М. : Русский язык, 1987. – 608 с.
14. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник. [уклад.: В. М. Піча та ін.]. – К. : «Каравела» ; Львів : «Новий Світ – 2000», 2002. – 480 с.
15. Тлумачний словник сучасної української мови: фахова лексика: Близько 20000 слів / за заг. ред. проф. В. С. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак Т. К., 2009. – 464 с.
16. Чепан М.-Л. А. Психологічна експертиза освіти / М.-Л. А. Чепан // Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Т. XII. Ч. 5. – 2011. – С. 337–341.
17. Швалб Ю. М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты : монография / Ю. М. Швалб. – К. : Основа, 2013. – 240 с.

РЕЗЮМЕ

Яблонский А. И. Сущность и феноменология экспертизы образования.

Статья посвящена теоретическим аспектам содержания понятия экспертиза. Автор очерчивает подходы к его трактовке как к особому виду интеллектуальной технологии, виду оценочной деятельности, а также выделяет исследовательскую функцию экспертизы. Поднимает проблему использования экспертизы в социальной практике для анализа актуального состояния и перспектив развития социума, в частности инноваций в образовании как отдельного социально-гуманитарного феномена. Последнее предусматривает важность проведения экспертного исследования психолого-педагогической реальности, разработку принципов, методологии и методик гуманитарно-психологической экспертизы образования.

Ключевые слова: гуманитаризация образования, гуманитарное знание, экспертиза, экспертная деятельность, гуманитарной экспертизы образования.

SUMMARY

Yablonsky A. The Essence and Phenomenology of Expertise of Education.

The article covers an extremely actual problem of perspective development of psychological service where being a special kind of assessing activity the vector of carrying out psychological expert opinion attracts special attention. This assessing activity has spread over all spheres of social practice.

The author analyses the essence of the notions «education», «humanitarization of education», «humanitarian system» and «humanistic education system». The author treats them from the point of perspectives of putting an expert opinion into psychological and pedagogical practice and foreseeing its results for the society. The last one is mentioned to cause the necessity of carrying out expert investigation of psychological and pedagogical reality, working out the principles, methodology and methods of humanitarian examination of education. Humanistic approach towards education and the concept of psychical health serve as the theoretical basis.

It is pointed out that an expert opinion is paid more and more attention as one of the main tools of realization of the changes in education. The author defines the expert opinion to be a method of investigating and solving problem situations by the experts who master special knowledge, the ways of choosing the most reasoned decisions.

All the above named approaches to the interpretation of the notion of expertise help to isolate something in common that unites them, and can be considered as complementary

components of the notion: mandatory encourage complete information about an object or phenomenon; its study and analysis; evaluation; formulate proposals on possible ways of further functioning of the studied object or phenomenon in the form of a reasoned opinion provided special knowledge involved the expert.

It should be noted that for expert information received in foreign science, there are several points of view concerning information and expert interaction in the terms of expertise. The supporters of one of them believe that the resultant expert information is incomplete, fragmented in relation to the whole process and the selected part of it, and the results of analysis do not occur simultaneously and tend to the development and evolution. The scientists who advocate another, believe that the information obtained expert in the study, for it is neutral, which defines the independence of its research positions and objectivity of expert opinions.

Further investigations can presuppose grounding new targets of practical psychologist training toward carrying expert activity and theoretical and methodological aspects of its providing.

Key words: *humanitarization of education, humanitarian knowledge, an expert opinion, expert activity, humanitarian examination of education.*